

Czytam, bo... rozwijanie kompetencji informacyjnych i czytelniczych kształtujących świat ucznia

Izabela RUDNICKA

*Okazuje się, że niektóre książki dojrzewają jak owoce.
Kiedy nastanie pora zbiorów, wystarczy je po prostu zerwać.*

K. Strączek, wstęp do „Autoportretu reportera” R. Kapuścińskiego

Dlaczego czytamy? – pytanie stawiane wielokrotnie, prywatnie i w celach badawczych, podczas rozmów ze znajomymi, w trakcie szybkiej sondy realizowanej wśród uczniów, wielokrotnie okazywało się zaskoczeniem dla rozmówcy, także wątpliwością kończącą się pytaniem zwrotnym – dlaczego o to pytam? Skąd to wahanie?

Głośno czyta się w większości domów rodzinnych, a słuchanie przez dzieci opowiadanych historii lub czytanych utworów sprzyja rozwojowi wyobraźni i budowaniu pozytywnych emocji i procentuje przez całe lata. Wyjątkiem są sytuacje, gdy dodatkowe obowiązki opiekunów przeszkadzają im w kultywowaniu tego zwyczaju.

Budowanie motywacji zainteresowania literaturą w kolejnych etapach rozwoju jest istotnym ogniwem w kształtowaniu kompetencji informacyjnych i czytelniczych ucznia.

Czynność czytania jest dla nas tak naturalna, że nie analizujemy powodów, dla których sięgamy po kolejną pozycję. Być może wynika to z naszych wyborów, uważamy czytanie za rzecz

w pewnym sensie osobistą. Nie chcemy dzielić się pasją, o której nie zawsze lubimy opowiadać, naszą odskocznią od codzienności, naszą naturą, naturą czytelnika, naszą – bo wyrabianą przez lata. O swoich wyborach lubimy rozmawiać z przyjaciółmi, bo przecież książka, którą wybieramy, bywa naszym przyjacielem na długi czas.

Zainteresowania, w tym zainteresowania czytelnicze, są nierozłącznie związane z fazami rozwoju psychicznego człowieka, z jego potrzebami i zdolnościami¹. Jako trwałe dążenie do poznania otaczającego świata zawsze towarzyszy człowiekowi od najmłodszych lat. Już wiemy, że każdy etap rozwoju zawiązany jest z poszukiwaniem, odkrywaniem, rozumieniem i tworzeniem własnego obrazu rzeczywistości.

We współczesnej rodzinie, bez względu na poziom wykształcenia rodziców, czas przeznaczony na zabawę rozwijającą zainteresowania dziecka bywa okrojony. Dzieje się tak, gdy wszelkie formy zabaw ograniczają się do biernego odbioru gotowych produkcji medialnych kosztem

¹ Wojciechowski J. *Czytelnictwo*, Kraków 2000, s.112-114.

możliwości rozwoju wyobraźni. Rodzice starają się o jak najlepsze warunki dla dziecka, zapewniają mu różne formy spędzania czasu, dbają o jego zdrowie, szczególnie na dynamicznych etapach fizycznego i psychicznego rozwoju. Jednocześnie, często zmęczeni i ograniczeni czasem czy dodatkowymi obowiązkami poszukują sposobu, który pomógłby ich dzieciom rozwijać się w wielu dziedzinach jednocześnie (bez ich bezpośredniego udziału). Dzieci już od najmłodszych lat uczestniczą w zajęciach, które stymulują rozwój szczególnych zdolności. Ma to im pomóc w dalszym kształceniu i wykorzystaniu zdobytych umiejętności już w dorosłym życiu, przy realizacji założonych celów. Czy to wystarczy dla rozwoju zainteresowań, poszukiwań, wspólnych odkryć i rozwijania pasji? Wśród wielu możliwości poznawania świata warto wybrać te, które zintegrują ciekawe opowieści, odkrywanie tajemnic, rozwiązywanie zagadek, poznawanie nieznanych miejsc i zdarzeń.

W obszarze zainteresowań małego dziecka pojawia się wiele elementów. Z czasem ulegają one zmianom, ale już dzięki pierwszym wyborom powoli obszar ten porządkuje się, tworząc wyspy najbardziej lubianych aktywności. Wśród nich istotnym elementem jest kontakt z książką. Jest on miejscem wielu poszukiwań i odkryć (tajemnicą, opowieścią, rozwiązaniem, odpowiedzią), także kontaktu z przyjacielem. Początkowo spełnia rolę zabawki, wprowadzając innej – pozwalającej zadawać proste pytania, uczyć się rozpoznawania świata za pomocą obrazu, obrazu z tekstem czytany przez dorosłych. Podczas obcowania z nią już od najmłodszych lat rozwijamy wrażliwość, uczymy się poprzez oglądanie i rozpoznawanie przedmiotów, rysowanie, naukę słów i zachowań, wyborów odpowiedzi. Potrzeba kontaktu z książką nie pojawia się automatycznie i spontanicznie, może zrodzić się wtedy, gdy zostanie włączona w obszar doświadczeń już w pierwszych latach życia. Warto zatem próbować sprostać dojmującym potrzebom dziecka poprzez wykorzystanie zabawy naśladowczej

książka zwróci uwagę na temat, pomoże rozwinąć wyobraźnię, pamięć, samodzielne myślenie, odwagę i motywację do kreatywnego działania

i zaaranżowanie jej z użyciem książki, która dostarczy wiedzy o najbliższym środowisku życia i działania. W otaczającej rzeczywistości jest wiele miejsc i rzeczy niezwykle ciekawych, które dzieci pragną poznać, zbadać, zrozumieć. To książka zwróci uwagę na temat, pomoże rozwinąć wyobraźnię, pamięć, samodzielne myślenie, odwagę i motywację do kreatywnego działania.

Powszechnie od lat lubiane baśnie i bajki wprowadzają dziecko w świat wyobraźni, fantazji i wartości, w których bohater odnosi zwycięstwa, a dobro i zło jest określone w sposób jasny i zrozumiały. Świat dziecięcej wyobraźni poszerza się o nowe opowieści, dostarczając wzorców godnych naśladowania. Z czasem coraz szerszy zakres lektury pozwala rozwinąć szczególną wrażliwość, którą należy chronić: *otwieramy przed dzieckiem bogate źródło baśniowej fantastyki, musimy jednak nauczyć je rozróżniania fikcji od rzeczywistości*². Przykłady najbardziej współcześnie dostępnych dla maluchów książeczek „do wanny i na spacer”, to zabawki-składanki-zagadki połączone z książeczkami itp. Popularne wśród dorosłych są interaktywne książeczki dla dzieci najmłodszych, w których uzupełnieniem prostych treści bywają odgłosy zwierząt, pojazdów, otoczenia, bądź wygenerowane

odpowiedzi na zadawane proste pytania. Po okresie zachłyśnięcia się technologicznymi nowinkami pozostają te, które poza zabawą gadżetami, rekwizytami wspierają zabawę treścią, słowem i opowieścią. Oto losowo wybrane dla maluchów: „Ptaki” – książka dźwiękowa, „Moje pierwsze słowa”, „OnoMaTo, czyli zabawa dźwiękami”

czy na późniejsze zabawy słowem Wandy Chotomskiej „Remanent”, Grzegorza Kasdepke „Drużyna pani Miłki, czyli o szacunku, odwadze i innych wartościach” i „Kim są dorośli” R. M. Grońskiego.

Gdy pierwsze emocje związane z kontaktem z książką zmieniają się w konkretne poszukiwania wzorców moralnych w świecie fikcji i fantazji, aby

² Wilczakowa M. *Wspólnie odkrywamy świat*, Warszawa 1977, s. 111.

pomóc odnaleźć się, zmierzyć z realnym światem, mają możliwość konfrontacji obrazu rzeczywistości – rozpoczyna się okres bardziej świadomego wyboru lektury. Z czasem doświadczenia z literaturą wspierają rozwój wypowiedzi. Percepcja obydwu obszarów: fikcyjnego i realnego w dużej mierze zależy od stopnia zanurzenia w kulturę obcowania z książką w najbliższym otoczeniu: rodziny, przyjaciół, szkoły.

Umiejętność i radość czytania zależą od przygotowania, jakie dziecko otrzymuje w domu – jako słuchacz, obserwator, odbiorca. Dzieci zwracają uwagę na stopień zainteresowania dorosłych zarówno swoimi wyborami, jak też pozycjami polecanymi im właśnie jako bardziej wartościowe. Lubią rozmawiać o poznanych zdarzeniach, sytuacjach, losach bohaterów, problemach, z jakimi stykają się w książce, a które podobnie nurtują ich w rzeczywistości, *czytanie książek staje się bowiem integralną częścią życia rodziny wtedy, gdy rodzice podchodzą do czytania jak do gry, rozrywki, rytuału kulturowego, a nie jak do czynności szkolnej i sformalizowanej*³.

W rozmowach z rodzicami często pojawiają się argumenty, które ich zdaniem usprawiedliwiają brak zainteresowania u dzieci literaturą. Przyczyny tego stanu określają jako brak czasu na skutek zbyt dużego obciążenia nauką i wszelkimi obowiązkami szkolnymi oraz inne ciekawsze obszary poszukiwań i realizacji zainteresowań – bardziej nowoczesne niż książka. Wnioskują, że zmiany technologiczne i cywilizacyjne wymuszają u młodego odbiorcy zainteresowanie nowymi formami komunikatów medialnych i twórczością dostępną w sieci. Według deklaracji rodziców z komputera korzysta już kilkanaście procent trzylatków i połowa pięcioletków. Wśród pierwszoklasistów rozpoczynających szkołę we wrześniu 2010 roku, 79 procent korzystało z komputera w domu i 90 procent wśród dzieci będących w 3-4 klasie⁴. W tym kontekście warto zastanowić się, czy jest to zagrożenie, czy szansa? Strefa nowych doświadczeń i współpracy dla włączenia technologii w obszar zainteresowań ucznia połączeniem swoich kompetencji czytelniczych/informacyjnych może stanowić przyjazne

środowisko przygotowujące do wejścia ucznia w nową jakość kultury?

Zainteresowania dzieci w wieku szkolnym są nietrwałe. Fascynuje je wiele różnych dziedzin (świat przyrody, techniki), są bardzo zmienne – grają w gry komputerowe i jednocześnie w piłkę, lubią ruch, rywalizację i odkrywanie tajemnic bliskiego otoczenia. W tym wieku zaczynają gromadzić skarby i gadżety – także książki i czasopisma, dzięki którym dokonują pierwszych własnych wyborów związanych z hobby. Na ich rozwój i kształtowanie umiejętności i przyzwyczajzeń ma wpływ najbliższe środowisko życia (rodzina, koledzy) i kształcenia (szkoła, ośrodki kultury). Brak odpowiednich warunków może je zmienić lub zahamować. Człowiek nie rodzi się czytelnikiem – zależnie od warunków kulturowych, w jakich wzrasta, książka może pojawić w jego życiu wcześniej lub później. Zależnie od tego, jak kierujemy jego pierwszymi wyborami, takie są jego preferencje. Gdy popełnimy błąd, wiele czasu potrzeba, aby go naprawić. Niechęć do literatury może wynikać z niewłaściwego samodzielnego wyboru lub wskazanego przez dorosłego – jest to bardzo ważny aspekt pierwszych doświadczeń młodego odbiorcy. Wielokrotnie spotykałam się z niedostosowanym do wieku polecaniem lektury przez dorosłych. Przemawiającym przykładem jest wybór „Starej baśni” J.I. Kraszewskiego jako lektury do słuchania dla najmłodszych (audiobooka zakupionego w dziale dziecięcym EMPIK-u) lub polecona przez rodzica dziecka w wieku wczesnoszkolnym wersja wydawnicza. Dorośli, którzy ją rekomendowali, sugerowali się jedynie tytułem, nie znając dorobku autora i treści polecanej pozycji. W jednym z przypadków dziecko usiłowało przebrnąć przez polecaną lekturę, co wpłynęło na brak zainteresowania czytaniem, a odbudowanie pozytywnego stosunku do książki wymagało wielu miesięcy. Aby ustrzec się takich nieporozumień, warto rozmawiać z uczniami zarówno na temat ich odczytania, nurtujących ich problemów, ale także poszukiwanych tematów czy ulubionych opowieści, wybranej pozycji, którą dotąd poznali. Rozmowy pomagają im uświadomić sobie własne zainteresowania czytelnicze, poznawać możliwości wyszukiwania informacji w sposób mądry i skuteczny. Dorosły powinien być pośrednikiem, wsparciem w rozumieniu treści, gdy treści lektury przerastają

³ Gordon C.J. *Wczesne czytelnictwo*, „Życie Szkoły” nr 7/1991, s. 107.

⁴ *Diagnoza społeczna 2011*.

możliwości percepcji ucznia. Bardzo pozytywne efekty, które świadczą o wspieraniu dzieci w prawidłowym rozwoju gustów czytelniczych, wskazuje raport końcowy z przeprowadzonego w 2013-2014 roku badania „Czytelnictwo dzieci i młodzieży”, realizowanego m.in. przez Instytut Badań Edukacyjnych (IBE) we współpracy z Biblioteką Narodową⁵. Wnioski z niego wytykające wskazują na nieznaczną poprawę sytuacji, wprowadzają także propozycje rozwiązań i pomysłów na włączenie do współpracy całej społeczności szkolnej.

Zarówno włączenie technologii, jak i nowe zastosowanie metod tradycyjnych nie wystarczą bez dobrego projektu, postawionego celu. W dużym stopniu pomocna jest tu wizualizacja lub inna forma obrazowania czy prezentacji treści, informacji, wiedzy. Inicjatywa potężna rodzajów wypowiedzi w pięknych interpretacjach dzieł sztuki, licznych ekranizacjach filmowych, adaptacjach teatralnych realizowana od lat w innych tekstach kultury jest dobrym odniesieniem. Wzbożona w ostatnich latach o nowe formy sztuki i publikacji literatury oraz nowe sposoby przekazów medialnych dostępne na licznych portalach w sieci ma dużą szansę dotrzeć do licznych odbiorców.

Niezwykłą rolę w popularyzacji literatury odgrywają zbiory wcześniejszych adaptacji teatralnych i filmowych, które zostały opracowane i udostępnione na portalach takich jak Narodowy Instytut Audiowizualny NINA, Filmoteka Narodowa oraz szeregu innych. Wzorcowy obszar działania dla nauczycieli stanowią Otwarte Zasoby⁶ i Narodowe Centrum Kultury czy muzea: Historyczne i Narodowe w Krakowie, Muzeum Powstania Warszawskiego, Muzeum Początków Państwa Polskiego – Gniezno AR⁷ i wiele zapisów utworów dostępnych m.in. na YouTube lub Vimeo.

Co w kontekście zmian cywilizacyjnych i technologicznych ma wpływ na proces wyborów czytelniczych i kompetencji informacyjnych kształtujących świat ucznia?

Nowe formy przekazu pomagają zrozumieć, przetrwać opory, włączyć ucznia do autentycznego przeżywania treści i refleksji. Wprowadzając młodego człowieka w świat literackiej rzeczywistości, częściej proponujemy inny, atrakcyjny dla niego, sposób odbioru i uczestnictwa w kulturze informacyjnej, aby wykorzystać szansę zachęcenia go do większej aktywności w rozwijaniu swoich pasji. Zarówno czytanie rekreacyjne, dla przyjemności, jak i w celu poznawczym jest skutkiem szukania odpowiedzi na najbardziej nurtujące go pytania, kierując zainteresowanego w stronę bieżących problemów i potrzeb edukacyjnych. Gdy czegoś chcemy się dowiedzieć, nauczyć – to właśnie pierwszy impuls kierujący w stronę poszukiwanej książki decyduje o naszym wyborze. Wiąże się to w dużym stopniu z nawykami, które nabywamy w codziennym kontakcie z książką i jej odpowiednikami w różnych formach publikacji i użytkowania. Przykładami różnych form publikacji i popularyzacji dzieła literackiego są w ostatnich latach m.in. wielokrotne wydawnictwa serii J. W. Rowling „Harry Potter”, uzupełnione nie tylko o jej wersje elektroniczne, ale także portal internetowy Pottermore z grami i zabawami nawiązującymi do wydarzeń w kolejnych powieściach. Powszechnie znana seria ośmiu ekranizacji filmowych jest uzupełniona o gry komputerowe, audiobooki oraz dwa parki rozrywki. Popularna forma rozszerzonej rzeczywistości zaproponowana została w grze i jednocześnie książce Wonderbook „Harry Potter – Księga czarów”⁸.

Znacznie szerszy obszar stanowią liczne aplikacje edukacyjne z rozszerzoną rzeczywistością przeznaczone dla uczniów w różnym wieku. Wybrane z oferty dla najmłodszych to np. *Augmented Reality 3D Reading Program*⁹, *AR Flashcards Animal Alphabet*, opracowany jako wsparcie nauki czytania¹⁰, połączenie obrazu i tekstu – wizualizacje dla dzieci.

Zmienia się świat znaczeń, wartości, doświadczeń, przeżyć i możliwości rozwoju człowieka. Zmiany cywilizacyjne i technologiczne, przewarściociowując obszary oddziaływania, warunkują nowe formy przekazu, wpływając na inny sposób rozumienia i odczytywania świata. Rozwój kultury

⁵ Streszczenie raportu końcowego z badania *Czytelnictwo dzieci i młodzieży*, Warszawa 2014 s. 6-7. Także [w:] <http://ire.edu.pl/czytelnictwo-dzieci-i-mlodziezy-wnioski/>, dostęp 23.04.2016.

⁶ <http://otwartzasoby.pl>

⁷ <http://www.mppp.pl/makieta-ar/gallery.html>

⁸ <https://www.youtube.com/watch?v=vmvro2xCHTU>

⁹ https://www.youtube.com/watch?v=m10_-72h5pg

¹⁰ <https://www.youtube.com/watch?v=z0hOcbdXqDw&feature=youtu.be>

i nowych technologii nie zmienił tego, że książka jest jednym z najważniejszych źródeł zdobywania i pogłębiania wiedzy, a także kształtowania kompetencji czytelniczych. Obejmują one zasób umiejętności obcowania z książką jako jednego ze sposobów realizacji potrzeb, zainteresowań. Od motywów, którymi kierują się uczniowie w wyborze lektury, zależy, na ile korzystanie z niej będzie czynnością lubianą i oczekiwaną. Wybór między motywem wpływającym na wybór – od impulsu, który nimi kieruje – poszukiwania, potrzeby poznania, rozwiązania problemu, do zdobywania wiedzy. Pojawia się więc obszar, w którym kompetencje czytelnicze, dzięki rozbudzeniu nawyku czytania i uczenia się, łączą się z potrzebą zdobywania i poszerzania kompetencji informacyjnych, m.in. umiejętności selekcjonowania, analizy, oceny, integracji i ewentualnego wykorzystania pozyskanych informacji, czyli kompetencji we właściwym zastosowaniu informacji z różnych źródeł (także cyfrowych).

Znacznym uzupełnieniem literatury w klasycznej formie wydawniczej są bazy zdigitalizowanych zasobów bibliotek i muzeów. W jakim stopniu interesują się nimi uczniowie? Autorka artykułu związanego z badaniami na temat e-czytelnictwa młodzieży zamieszcza ciekawe wnioski: *Widoczna jest znikoma popularność bibliotek elektronicznych wśród uczniów*. Nieliczna jest więc grupa czytająca utwory literackie na ekranie i książki mające swoje drukowane odpowiedniki. Za to dość popularne jest wśród nastolatków poszukiwanie w sieci porad na temat, co warto czytać. Uczniowie, starsi i młodszy, jeśli mają wybór, preferują czytanie książek w wersji tradycyjnej, papierowej. Jest to dla nich wygodniejsza, bardziej relaksująca forma lektury¹¹. Jak wynika z badań, e-booki wykorzystywane są przez niewielki procent użytkowników, co może mieć związek z ograniczoną możliwością używania czytników. Smartfony i tablety, pomimo zainstalowanych

¹¹ Janda W. *E- czytelnictwo dzieci i młodzieży 2014*, <http://www.edunews.pl/badania-i-debaty/badania/2871-e-czytelnictwo-dzieci-i-mlodziezy>, dostęp 23.04.2016.

odpowiednich aplikacji, nie dają wystarczającego komfortu czytania. Ponadto posiadają inne programy i gadżety, które rozpraszają wcześniejsze zainteresowanie lekturą.

Technologie cyfrowe mają swój udział w rozwoju kompetencji kluczowych, m.in. informacyjnych, co w rzeczywistości pomaga w tworzeniu nowych możliwości wykorzystania książki i informacji we własnym rozwoju. Dzięki łączeniu tych umiejętności mamy szansę na trafne określanie potrzeb, które wspomagają tworzenie obszaru indywidualnego środowiska uczenia się i rozwoju ucznia. Wsparciem dla realizacji tych działań jest mądra, umiejętna praca z informacją, krytyczne myślenie i odpowiedzialne działanie jako ważne atrybuty współczesnego świata¹². Jednocześnie nie możemy zapominać, że każdy kontakt z książką rozwija osobowość jednostki, kształtując jej kompetencje czytelnicze. Kultura obcowania z książką w różnych środowiskach, od rodzinnego przez szkolne i koleżeńskie, skutkuje oswojeniem z wydawnictwami różnego typu i różnorodnymi formami publikacji. Daje się to zaobserwować w różnych sytuacjach życia codziennego, w różnych miejscach i warunkach. Codziennie spotykamy

czytających ludzi w różnym wieku. Książki, czasopisma są czytane na różnych nośnikach, w różnych formach wydawniczych. Widoczni w poczekalniach, na dworcach, w autobusach i innych środkach komunikacji „czytelnicy” – wszyscy pochłonięci są swymi myślami, które niesie lektura. Obcowanie z książką staje się

**nie możemy zapominać,
że każdy kontakt z książką
rozwija osobowość
jednostki, kształtując jej
kompetencje czytelnicze**

popularne, określane jako czynność powszechna, codzienna. Nie należy do wydarzeń odświętnych, do których trzeba się specjalnie przygotować, tak jak teatr czy koncert. Mimo że lektura nie wymaga specjalnego przygotowania – część z nas potrafi się bez niej obejść. Obecny styl życia generuje nowe formy spędzania czasu, potrzebne informacje dostępne w formie cyfrowej są dla nich wystarczające, a brak czasu nie pozwala na kontynuację

¹² Rudnicka I. *Od infografiki do rozszerzonej rzeczywistości. Rozwijanie kompetencji informacyjnych kształtujących świat ucznia*, Kraków 2015 s. 207.

dawnych zainteresowań. Wśród części cyfrowego pokolenia istnieje przekonanie, że skoro wszystkie informacje można znaleźć w Internecie, zobaczyć lub wysłuchać w atrakcyjnej formie... nie ma potrzeby tego zmieniać. Jak połączyć tradycyjne formy z nowymi technologiami, aby kompetencje, do których dążymy, były osiągalne dla ucznia?

Nowe media wymagają postępowania się obrazami jako równoległymi, równoważnymi kodami obok umiejętności czytania i pisania. Publikacje mają coraz więcej elementów graficznych, które przeważają nad tekstem tradycyjnym. Nowoczesny układ typograficzny bazuje na ilustracji, fotografii, typografii, infografice, filmie, animacji – dając szansę uczniowi na bardziej zrozumiały odbiór. Informacje wizualne umożliwiają szybkie przyswojenie, zrozumienie i utrwalenie w pamięci długotrwałej złożonych treści. Jedną z form wizualnego komunikatu – infografikę jest połączeniem ilustracji z tekstem liniowym. Idealnym przykładem zastosowania tej postaci przekazu są infografiki, które sprawdzają się przy zaawansowanych treściowo formach. Również modele hipertekstowych książek na elektronicznych nośnikach mają szansę zaciekać odbiorców ze względu na odniesienia, ilustracje, animacje czy fragmenty filmów¹³. Zastosowane infografiki jest przemyślane i skuteczne w edukacji medialnej, gdyż idealnie wpisuje się we włączanie ucznia w zdobywanie kompetencji informacyjnych i czytelniczych jako wspólnych działań zsynchronizowanych, poszerzonych o umiejętność myślenia i tworzenia w obu tych obszarach¹⁴.

Dla ożywienia kontaktu z książką harmonijnie włączane są przekazy medialne, wzmocnione o teksty kultury, które prezentowane są w najnowszej ofercie mediów cyfrowych. Często wybrane z nich bywają zaadaptowane do nowych strategii uczenia się. Strategii transmedialnych – uczących narracji poprzez wiele platform medialnych lub crossmedialnych (jako połączone uzupełnienia różnorodnych form zapisu tego samego fragmentu treści na różnych nośnikach). Taki kształt wypowiedzi obejmuje szerszą paletę doświadczeń, angażując uczniów w system komunikatów łączących się we wspólnej opowieści, realizowanej interaktywnie

ze współtworzeniem treści włącznie. Szczególny rodzaj doświadczeń to wzmocnienie zainteresowania przez bodźce różnych przekazów¹⁵.

Według Rainbour narracja transmedialna wymaga wykorzystania:

- filmów tv, wideo, komiksów, powieści graficznych, technik animacji przedstawiających wspólne opowiadanie na różne sposoby,
- mediów społecznościowych w celu współtworzenia przez użytkowników w sieci, które rozwijają fabułę i zachęcają ucznia do poznawania świata,
- telefonu, telewizji, Internetu umożliwiających użytkownikom wejście (poprzez punkty wejścia) do opowiadania i współtworzenia narracji,
- wszystkich mediów (książek, czasopism), nie tylko mediów cyfrowych, także zastosowania LARP (Live Action Role Play – improwizowana drama lub gra terenowa) oraz ARG (Alternate Reality Games – interaktywna gra sieciowa umożliwiająca odgrywanie historii w świecie rzeczywistym)¹⁶.

W edukacji transmedialnej ważna jest treść, rozwój zainteresowania (co, jak, dlaczego) poprzez umiejętne zdobywanie odpowiedzi i chęć dzielenia się wiedzą. Nie zapominając o kompetencjach podstawowych, twórca tych idei H. Jenkins podkreśla, że *umiejętność czytania i pisania winna nadal pozostać główną kompetencją XXI wieku, natomiast umiejętności cyfrowe powinny być traktowane jako kompetencje społeczne*¹⁷.

Kształtowanie młodego człowieka w taki sposób, aby podnoszenie jego kompetencji wpływało na świadome uczestnictwo w kulturze, jest zadaniem nietatwym, jest długotrwałym procesem, nie

¹⁵ Pietrzak M. *Transmedia i cross-media w edukacji. Sympozjum Naukowe Człowiek Media Edukacja*, Kraków 2013, http://www.ktime.up.krakow.pl/symp2013/referaty_2013_10/pietrzak.pdf, dostęp 23.04.2016.

¹⁶ Ibidem.

¹⁷ Jenkins H. *Confronting the Challenges of Participatory Culture – Media Education for the 21st Century*, „Nordic Journal of Digital Literacy” nr 2/2007.

¹³ Lipko T. *Notebook*. Książka nominowana w plebiscywie *Książka Roku 2015* lubimyczytac.pl w kategorii kryminat.

¹⁴ edukacjamedialna.edu.pl/info/infografiki

zawsze rokującym osiągnięcie sukcesu. Zainteresowania precyzują się powoli, szczególnie w okresie dorastania, wahają się wartości i potrzeby, także wybory literackie są zmienne i nie zawsze przemyślane. To okres poszukiwań związanych ze współczesnym światem, czasem buntu przeciw schematom, własnych doświadczeń, nowych rodzajów przeżyć, szukania odpowiedzi i możliwości dyskusji. We współczesnym świecie zmian cywilizacyjnych, łączenia technologii cyfrowych i konwencjonalnego dorobku kultury – mieszania się mediów z nowym obrazowaniem publikacji, dostępnością różnych form wydawniczych i elektronicznych – musimy pamiętać o perspektywie kształtowania świata ucznia.

Pozaliterackie teksty kultury, będąc swego rodzaju przewodnikiem między „starym i nowymi mediami”, doskonale wpisują się w obszar mediów cyfrowych, które łącząc istotne elementy każdego z przekazów, wiążą we wspólnym obszarze edukacji medialnej elementy edukacji kulturowej, wspierają poszerzenie kompetencji informacyjnych i czytelniczych. Włączenie ich do procesu uczenia się ucznia, świadomego swoich wyborów, postawionych celów, odważnie realizującego swe zadania we współpracy z innymi – daje szansę, aby wykorzystał on umiejętności nacechowane określonym sposobem korzystania z informacji, opartym na ukształtowanej kulturze informacyjnej.

Połączenie nabytych przyzwyczajęń kontaktu z literaturą z nowymi formami jej wykorzystania i włączenia do kreatywnych działań w ramach własnego rozwoju to najlepsze zastosowanie zdobytych kompetencji. Aby to było możliwe, działania poszerzone o nowoczesne formy przekazywania informacji o literaturze oraz udostępniania tekstów opublikowanych w sieci powinny uwzględniać stworzenie wspólnego środowiska edukacyjnego społeczności szkolnej, dostępnego dla wszystkich jego uczestników, miejsca współpracy na rzecz podnoszenia kompetencji w kształtowaniu świata ucznia.

Źródła

1. Bosacka M. *Czytelnictwo dzieci i młodzieży w dobie nowych mediów*, Wrocław 2014, http://www.dbp.wroc.pl/wsipo/images/Czytelnictwo_dzieci_i_młodzieży_w_dobie_nowych_mediów_Maria_Bosacka.pdf
2. Czaplński J., Panek T. [red.] *Czytelnictwo dzieci i młodzieży*, Warszawa, 2014, <http://www.edunews.pl/badania-i-debaty/badania/2817-czytelnictwo-dzieci-i-mlodziezy-2014>
3. *Diagnoza społeczna. Warunki i jakość życia Polaków. Raport 2011*, http://www.diagnoza.com/pliki/raporty/Diagnoza_raport_2011.pdf
4. Janda W. *e-czytelnictwo dzieci i młodzieży*, <http://www.edunews.pl/badania-i-debaty/badania/2871-e-czytelnictwo-dzieci-i-mlodziezy>
5. Jenkins H. *Confronting the Challenges of Participatory Culture – Media Education for the 21st Century*, „Nordic Journal of Digital Literacy” nr 2/2007.
6. Pietrzak M. *Transmedia i cross-media w edukacji*, Kraków 2013.
7. Zasacka Z. *Nastolatki i książki – od czytania codziennego do unikania*, „Edukacja” 118 (2), s. 20-35.

Izabela Rudnicka jest nauczycielem konsultantem w Ośrodku Edukacji Informatycznej i Zastosowań Komputerów w Warszawie. Autorka publikacji dotyczących wykorzystywania mediów w szkole i edukacji medialnej na wszystkich poziomach edukacji.